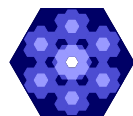
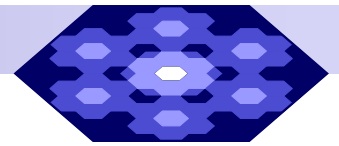

Vývoj sídel a urbanizace

CENARS

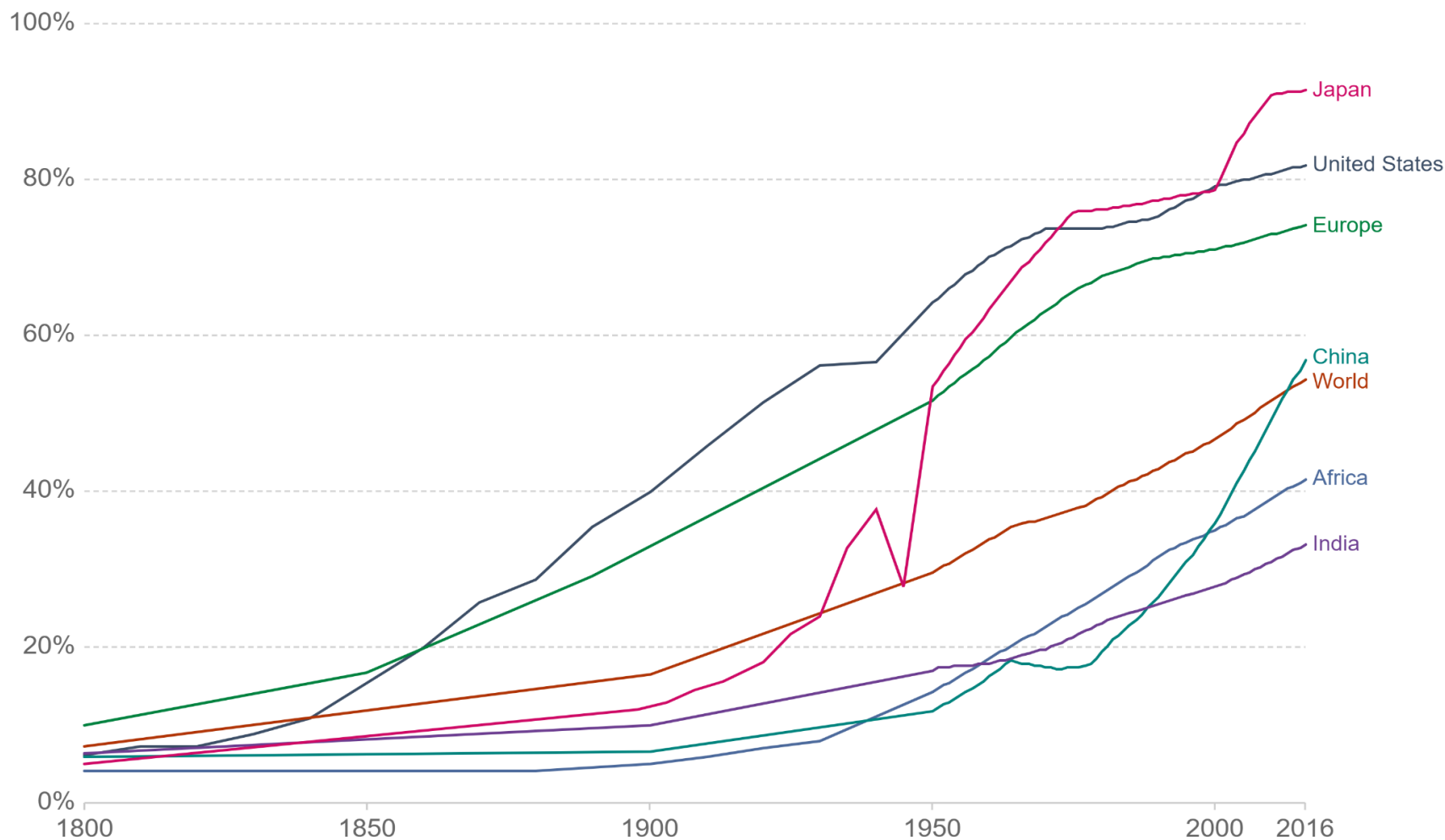
Centre for Analysis of Regional Systems
cenars.upol.cz

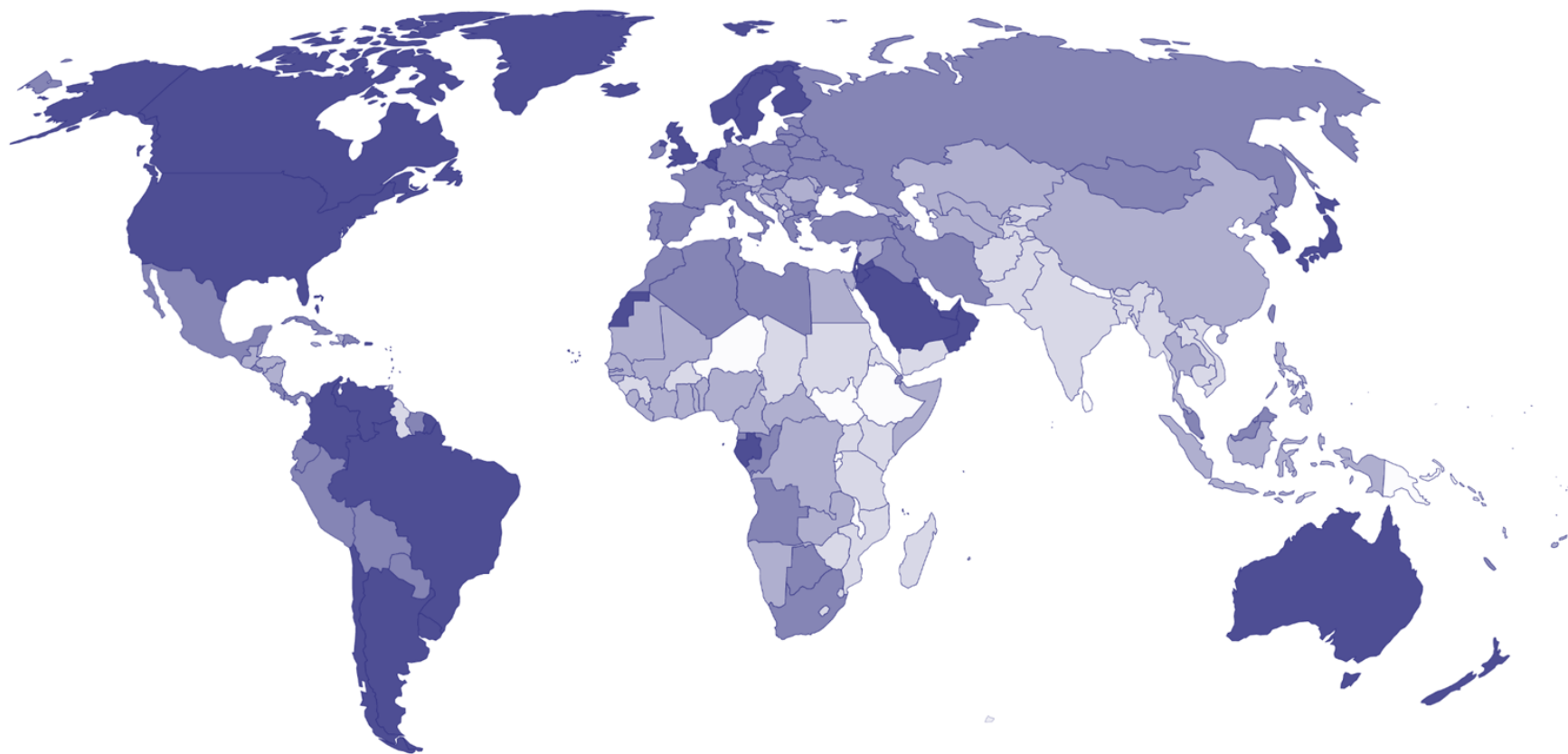
Urbanizace a průmyslová revoluce

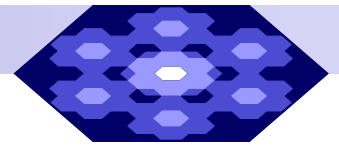
- *míra urbanizace: podíl městského obyvatelstva*
- *počátky spojeny s průmyslovou revolucí (ale za jistých okolností může probíhat i bez ní)*
- *typický průběh podle S-křivky urbanizace – nutný integrovaný historický, geografický a sociologický přístup*
- *je to systémová změna a jedna ze složek modernizace společnosti*

Urbanizace: vývoj podílu městského obyvatelstva ve vybraných regionech (1800–2016)

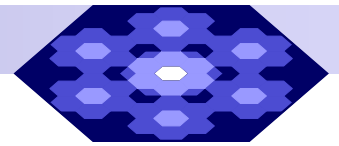
Urbanizace: podíl městského obyvatelstva (2018)

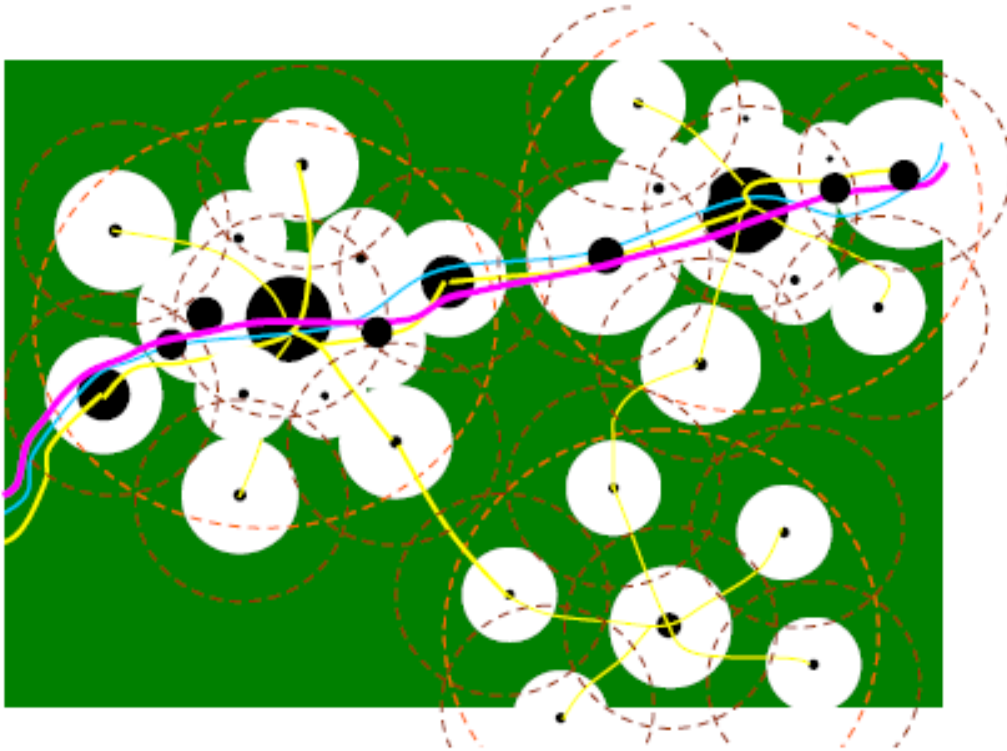

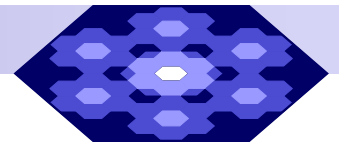
Urbanizace (rysy)

- *městský fenomén zasáhl celý svět*
- *rychlý plošný růst měst*
- *vnitřní diferenciaci měst*
- *složitost městských struktur, nutnost územního plánování a urbanismu (hlavní problém doprava, bydlení, ŽP)*
- *koncentrace a aglomerizace, vznik aglomerací a konurbací (souměstí)*
- *megalopolizace (BosWash, ChiPits, Tokajdó, modrý banán, červený banán...)*

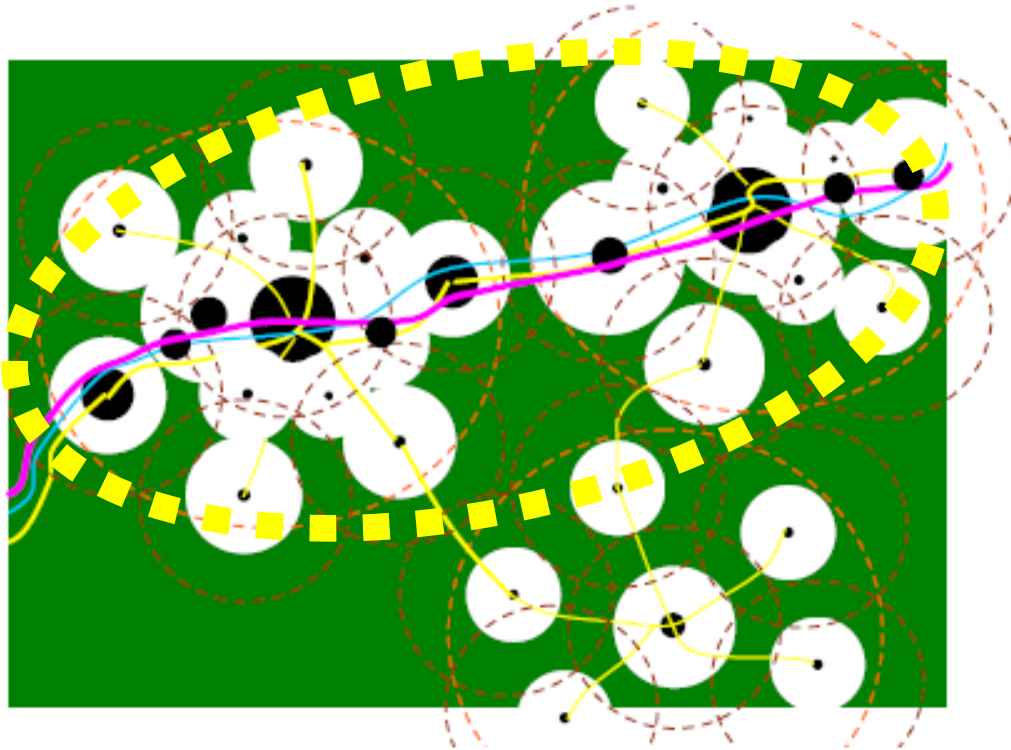

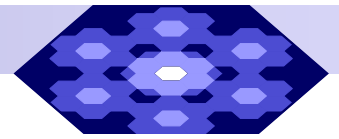
Vznik sídelní aglomerace a konurbace

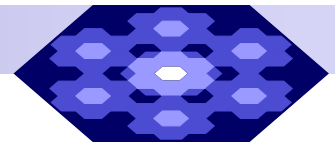
Vznik sídelní aglomerace a konurbace

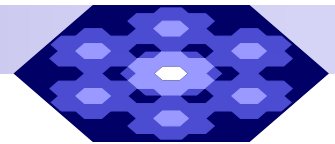
Nejznámější megalopolis Boswash

Urbanizace (formy a fáze)

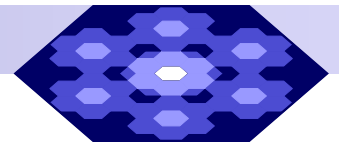
- *nepřímá urbanizace (rurbanizace)*
- *fáze urbanizace:*
 - *klasická urbanizace*
 - *suburbanizace*
 - *desurbanizace*
 - *reurbanizace (v rámci ní gentrifikace)*
- *vznik složitých urbanizovaných struktur a problematika jejich vymezení*
- *rozdíl aglomerace vs. konurbace*
- *megalopolis vs. ekumenopolis*

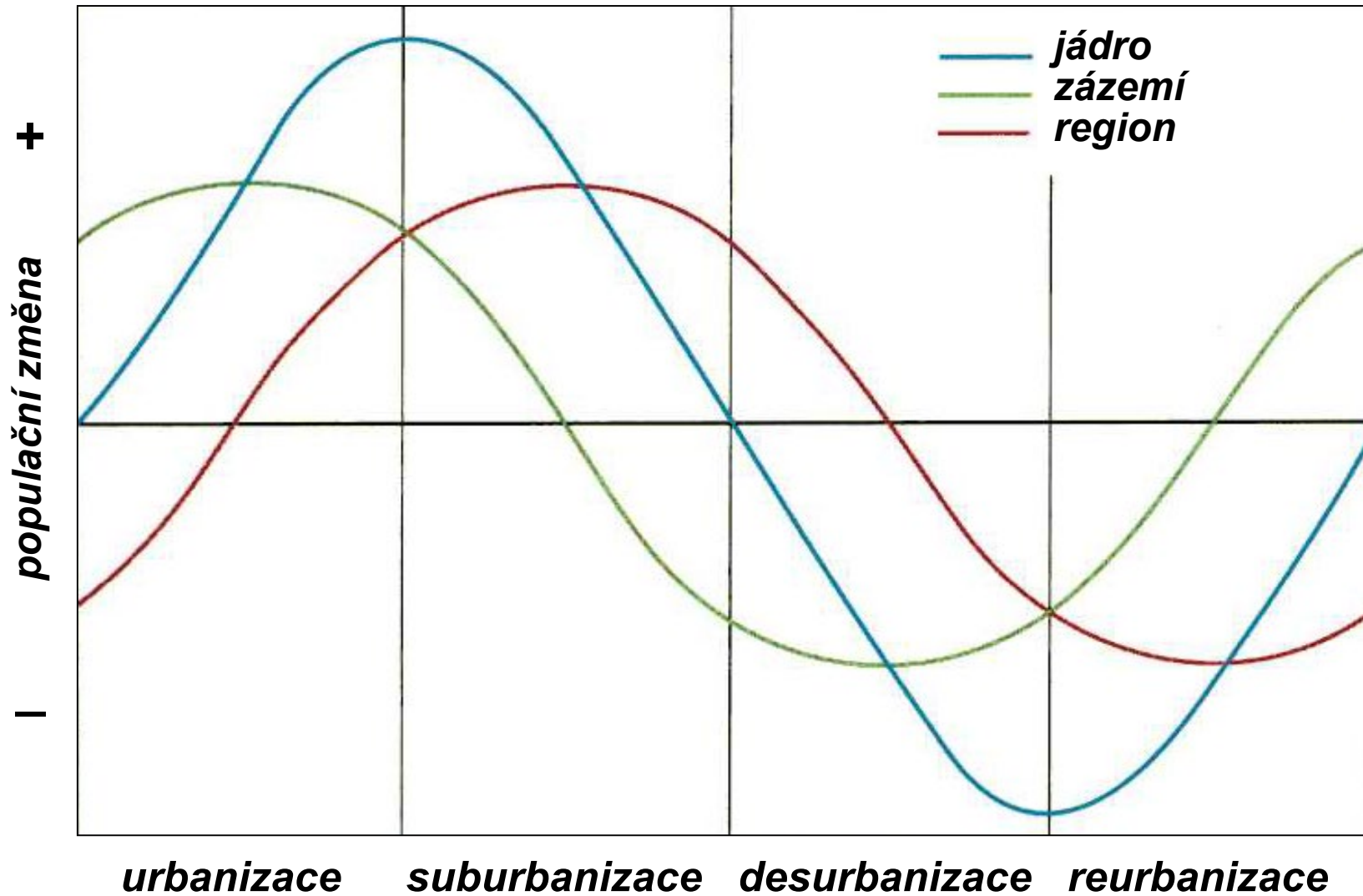
Fáze vývoje městského regionu z hlediska populačního růstu

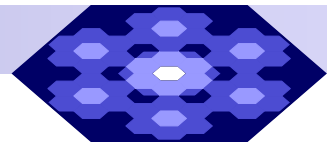
(Van den Berg a kol. 1982)

<i>Fáze vývoje</i>	<i>Klasifikační typ</i>	<i>Jádro</i>	<i>Zázemí</i>	<i>Region</i>	<i>Vývoj</i>
<i>Urbanizace</i>	<i>abs. centralizace</i>	++	-	+	<i>celkový růst</i>
	<i>relat. centralizace</i>	++	+	+++	
<i>Suburbanizace</i>	<i>relat. decentralizace</i>	+	++	+++	
	<i>abs. decentralizace</i>	-	++	+	
<i>Desurbanizace</i>	<i>abs. decentralizace</i>	--	+	-	<i>celkový pokles</i>
	<i>relat. decentralizace</i>	--	-	---	
<i>Reurbanizace</i>	<i>relat. centralizace</i>	-	--	---	
	<i>abs. centralizace</i>	+	--	-	

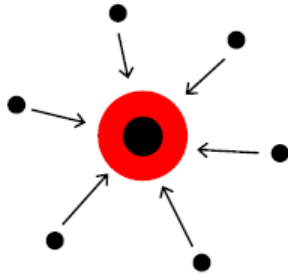

Fáze vývoje měst (Van den Berg a kol. 1982)

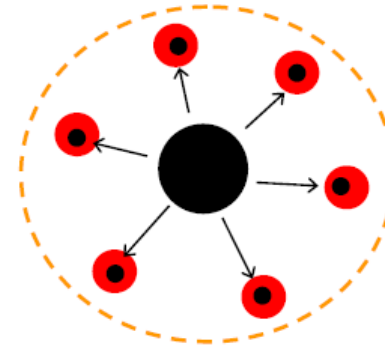

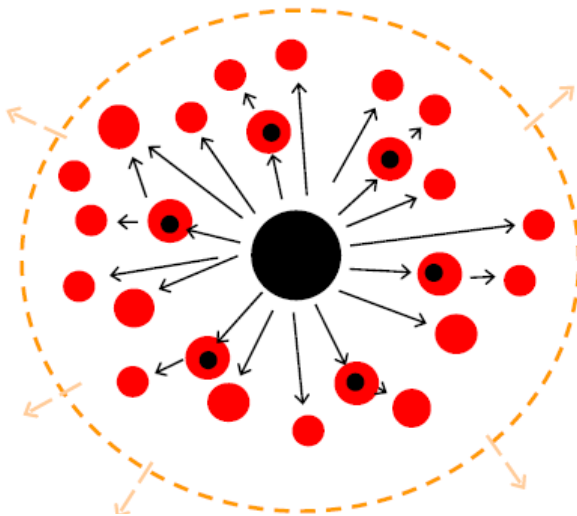
Urbanizace

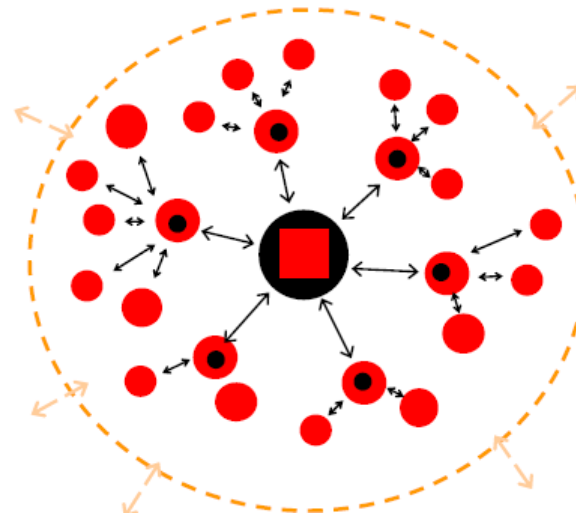
Suburbanizace

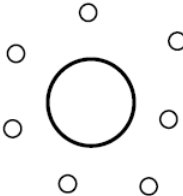
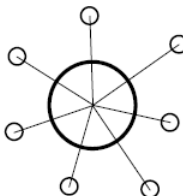
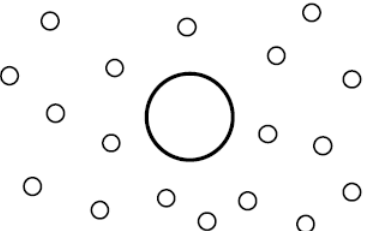
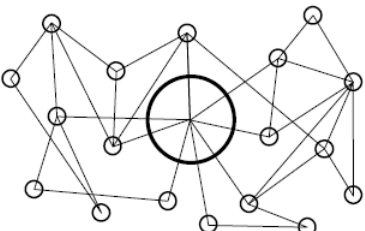
Desurbanizace

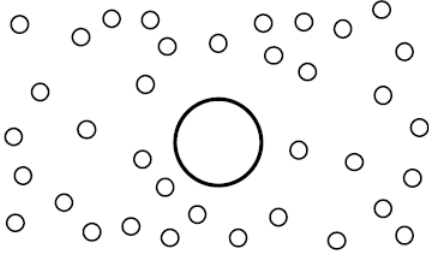
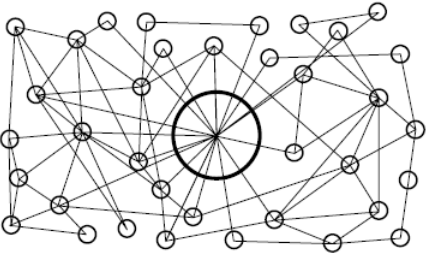
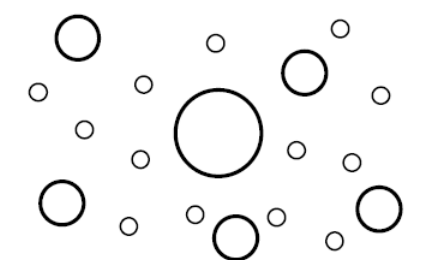
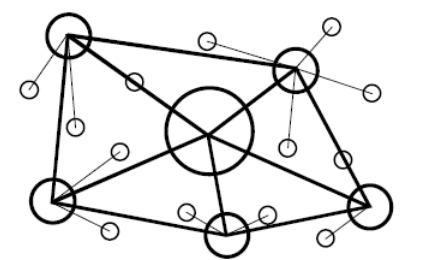
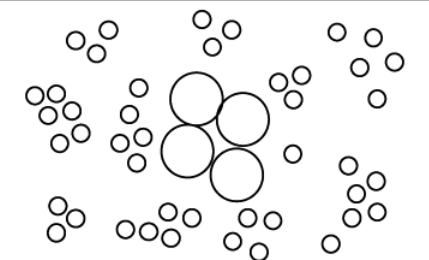
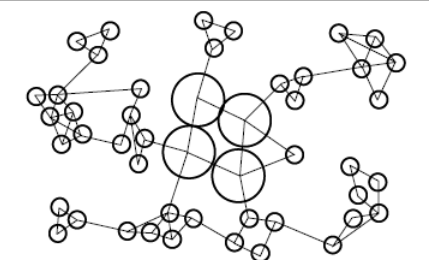
Reurbanizace

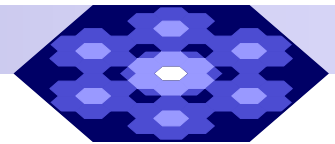

Vývoj urbánních struktur a interakcí: západní Evropa (Hesse, Schmitz 1998)

	Struktura osídlení	Interakce
Urbanizace cca 1850-1950		
Suburbanizace cca 1950-1980		
Desurbanizace cca 1980-2000		

Scénáře příštího vývoje urbánních struktur a interakcí (Hesse, Schmitz 1998)

<p>Prognóza 1: <i>pokračování desurbanizace (urban sprawl)</i></p>		
<p>Prognóza 2: <i>reurbanizace; decentralizovaná koncentrace</i></p>		
<p>Prognóza 3: <i>udržitelná městská krajina</i></p>		

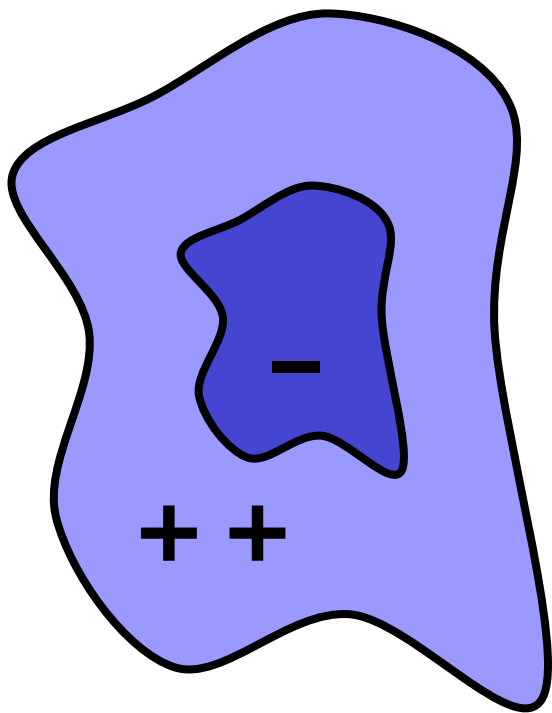
Migrační proudy a urbanizační procesy

(Ouředníček 2002)

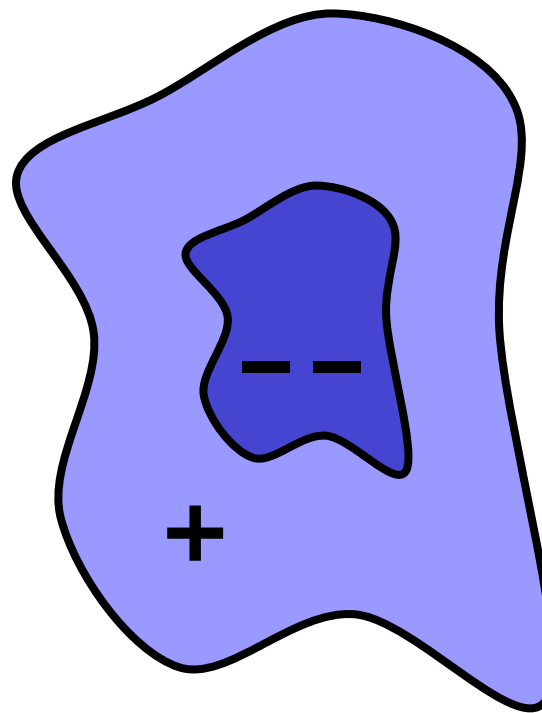
<i>Zdroj \ Cíl</i>	<i>Město</i>	<i>Suburb</i>	<i>Venkov</i>
<i>Město</i>	<i>intra-urbánní migrace</i>	<i>suburbanizace</i>	<i>kontraurbanizace</i>
<i>Suburb</i>	<i>reurbanizace</i>	<i>tangenciální migrace</i>	<i>kontraurbanizace</i>
<i>Venkov</i>	<i>urbanizace, reurbanizace</i>	<i>urbanizace, reurbanizace</i>	<i>venkovská migrace</i>

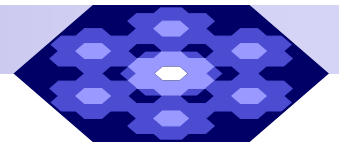
Česká republika: suburbanizace nebo desurbanizace?

suburbanizace

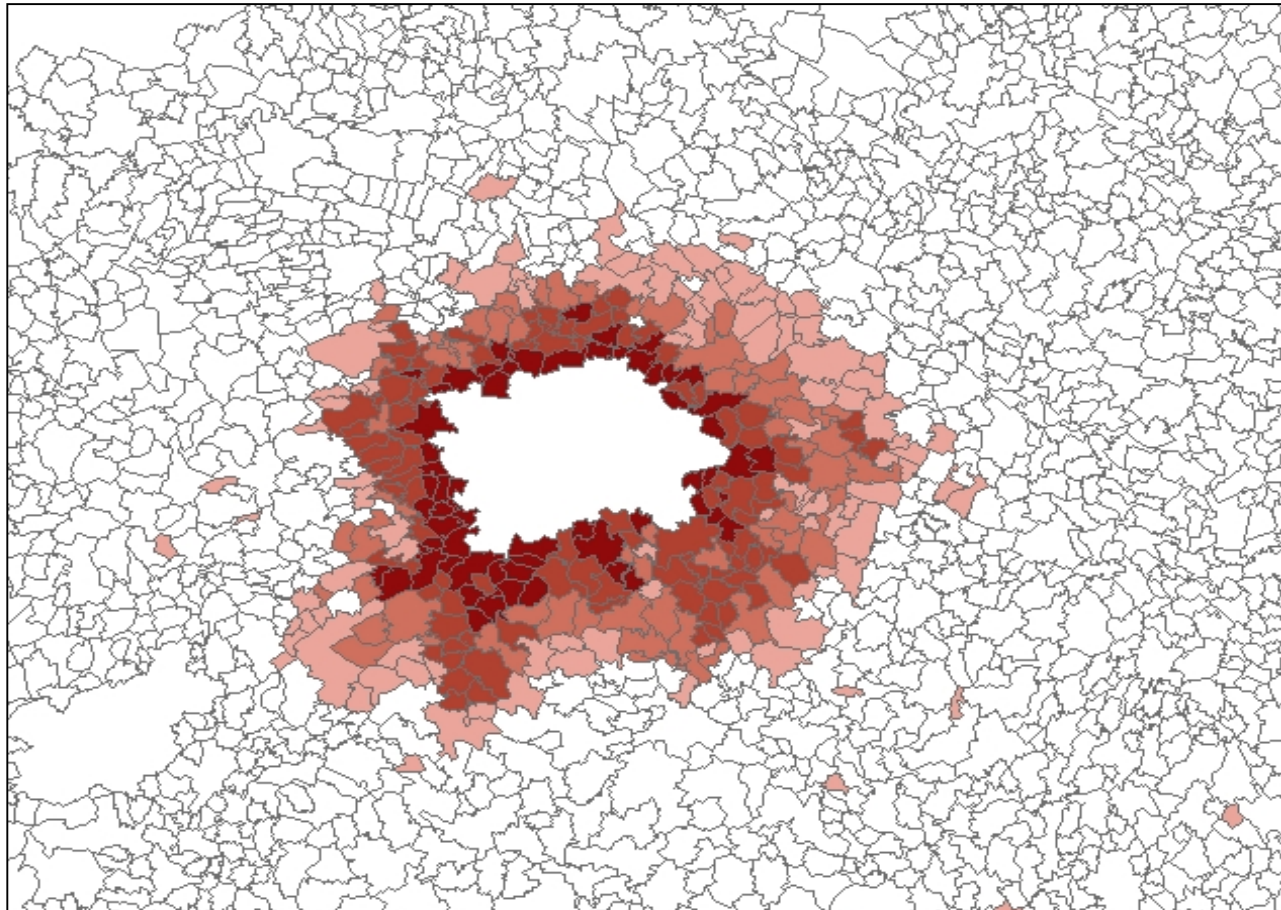

desurbanizace

Dojížd'ka do zaměstnání do Prahy (1991)

**Celkově vyjíždějící
na EAO (%)**

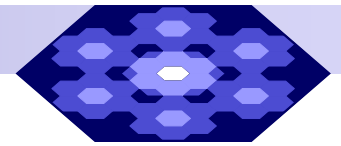
10 - 19,99

20 - 29,99

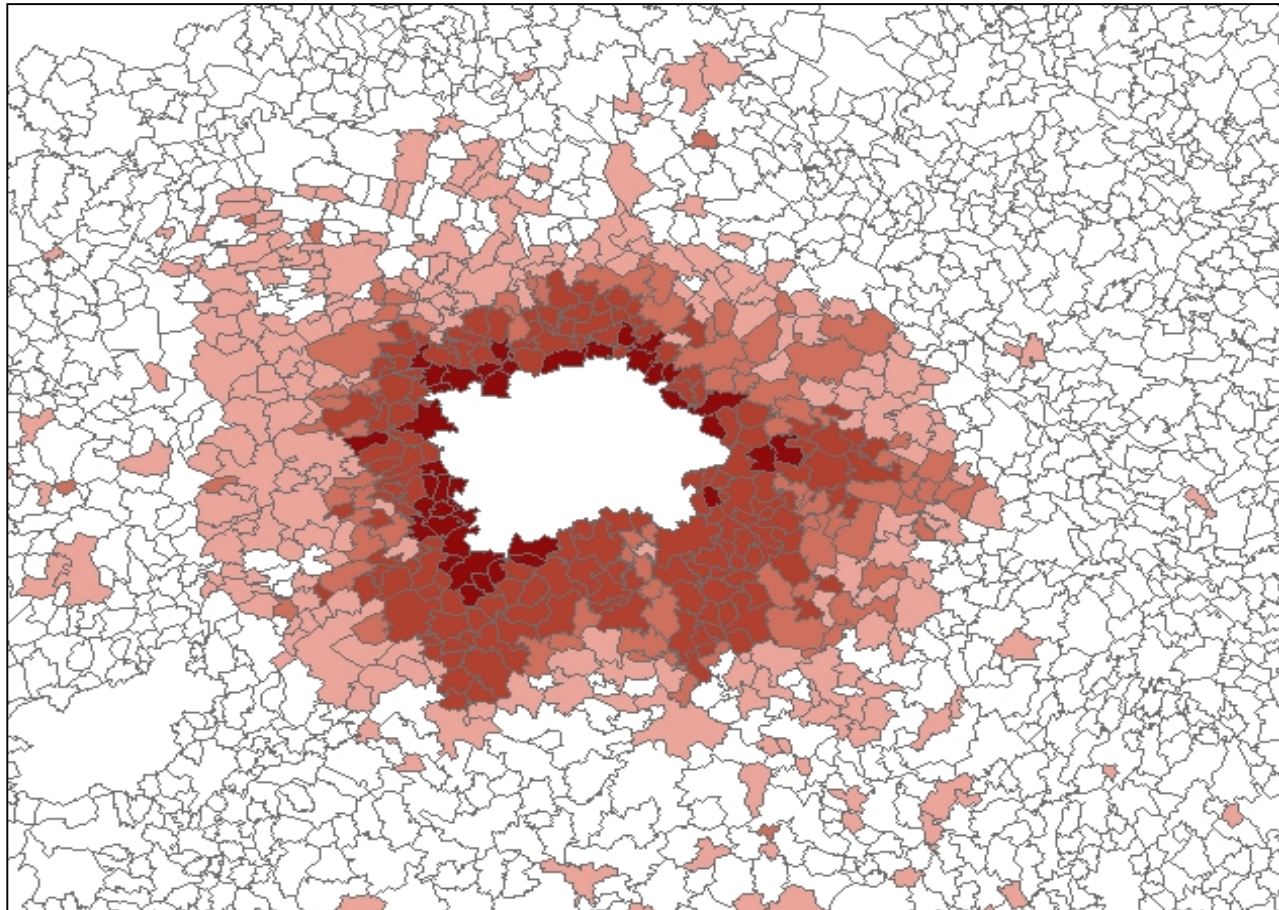
30 - 49,99

50 a více

hranice obce

Dojížd'ka do zaměstnání do Prahy (2001)

**Celkově vyjíždějící
na EAO (%)**

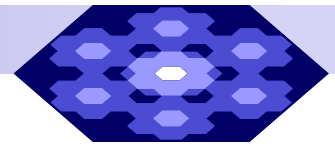
10 - 19,99

20 - 29,99

30 - 49,99

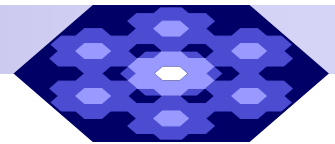
50 a více

hranice obce

Urbanizace (formy a fáze)

- *nepřímá urbanizace (rurbanizace)*
- *fáze urbanizace:*
 - *klasická urbanizace*
 - *suburbanizace*
 - *desurbanizace*
 - *reurbanizace (v rámci ní gentrifikace)*
- *vznik složitých urbanizovaných struktur a problematika jejich vymezení*
- *rozdíl aglomerace vs. konurbace*
- *megalopolis vs. ekumenopolis*

Další pojmy

■ *rurbanizace:*

- *nepřímá urbanizace; tj. změna životního stylu v rurálním prostředí, kdy lidé na venkově přechází od tradičního k městskému způsobu života (trávení volného času)*

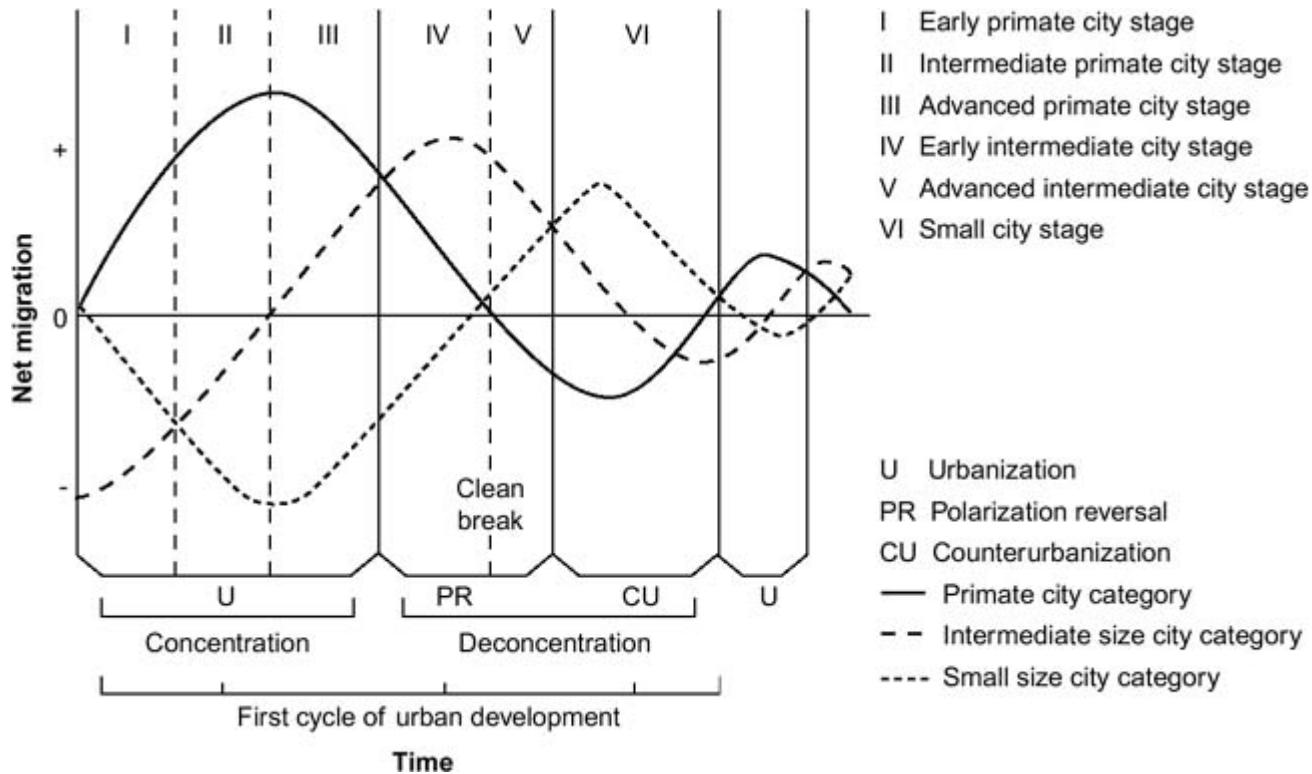
■ *kontraurbanizace:*

- *dekoncentrační proces; migrace na venkov, hlavně do odlehlých regionů, spojená i se změnou životního stylu (na venkovský), snižování vazeb s městským prostředím*

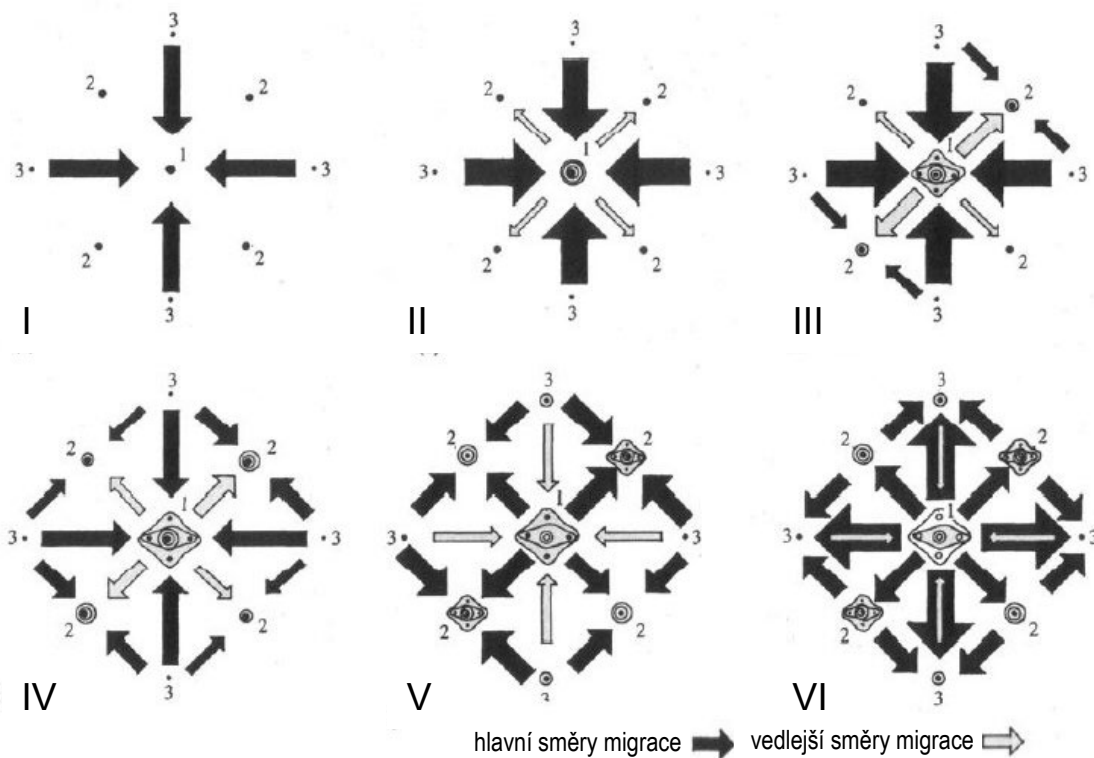
■ *diferenciální urbanizace:*

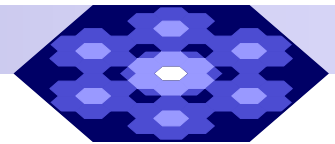
- *působení urbanizačního procesu v závislosti na velikosti sídel; po první fázi vývoje (urbanizace) nastává tzv. polarizační obrat, který znamená přechod do druhé fáze (kontraurbanizace); resp. koncentrační a dekoncentrační procesy mohou probíhat i současně*

Generalizovaná stádia diferenciální urbanizace (Geyer, Kontuly 1993)

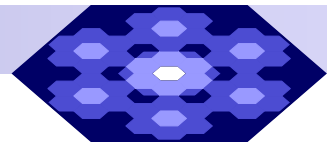
Model fází diferenciální urbanizace (Geyer, Kontuly 1993)

Problémy urbanizace – vyspělý svět

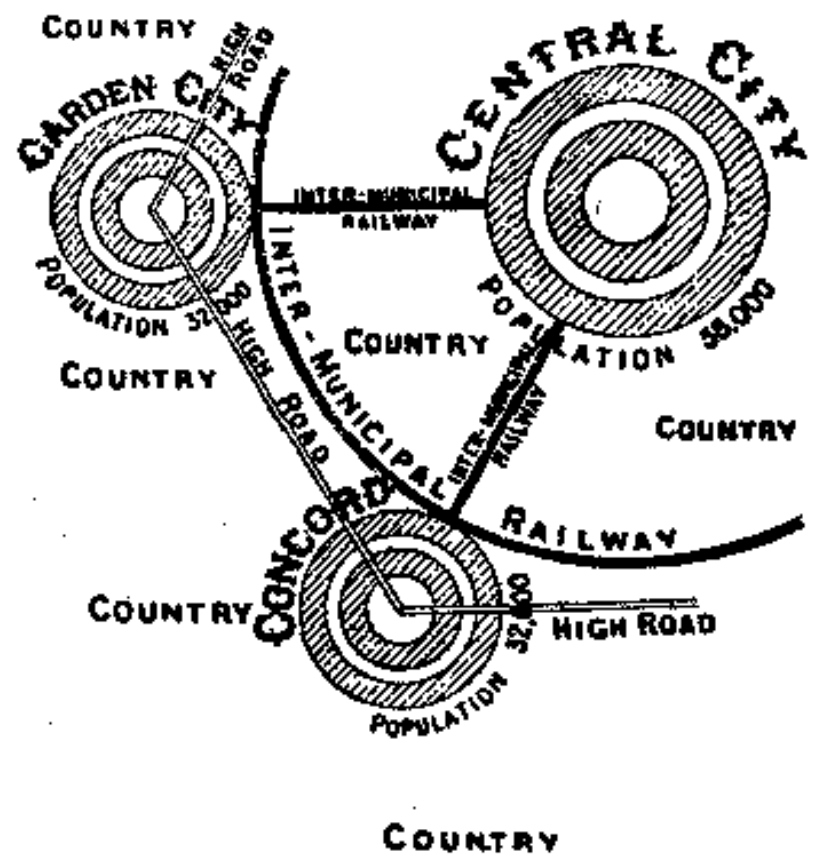
- *zahradní města (E. Howard)*
- *urban sprawl (zvláště USA, ale i ČR)*
- *suburban downtowns (nové aglomerace)*
- *overbounded vs. underbounded vymezení*
- *příklady vymežování urbanizovaných útvarů ze světa...*

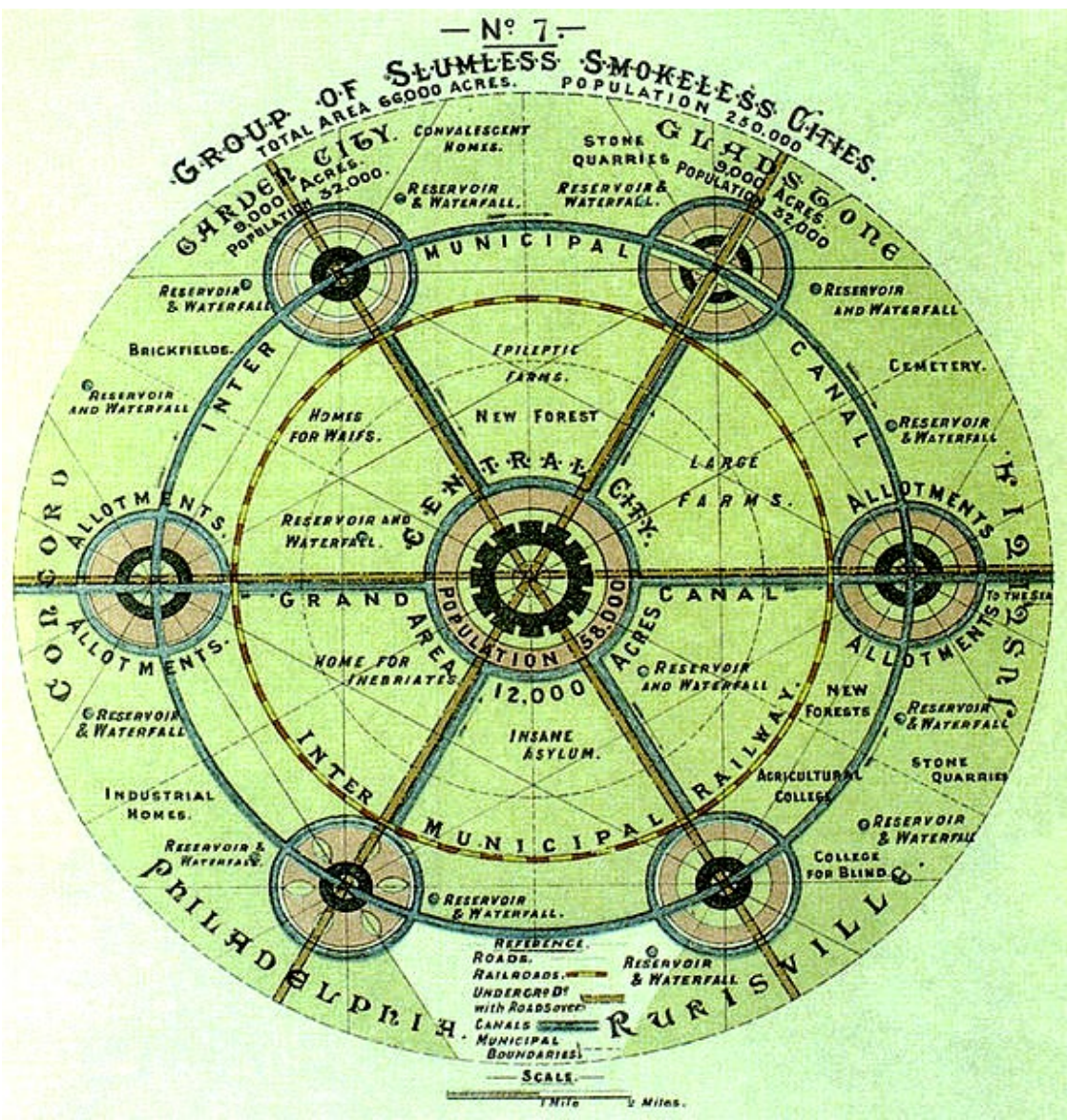
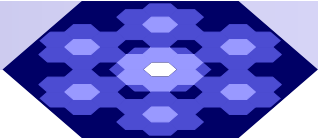
N° 5.

DIACRAM

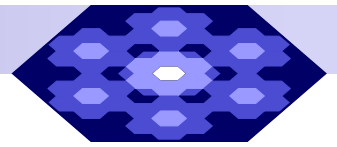
ILLUSTRATING CORRECT PRINCIPLE
OF A CITY'S GROWTH - OPEN COUNTRY
EVER NEAR AT HAND, AND RAPID
COMMUNICATION BETWEEN OFF-SHOOTS.

*Howard
(green-belt towns)*

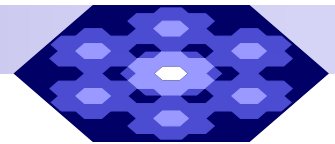

**Howard:
 plán aglomerace
 pro 250 000 obyv.**

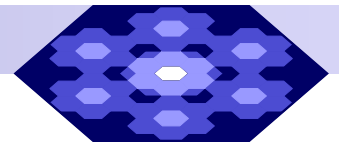
***Urban sprawl
(Houston, Boston)***

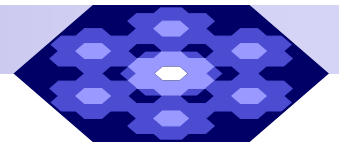

Charakteristika „urban sprawl“

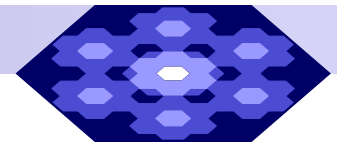
- *nízká hustota zástavby, domy pro malé rodiny a singles*
- *nekontrolovaná expanze nových domů do volné krajiny*
- *zástavba s „přeskoky“*
- *monofunkční areály (oddělení bydlení od nebytových funkcí)*
- *lokalizace komerčních funkcí k hlavním dopravním tahům*
- *totální závislost od automobilu*
- *nevyváženost municipalit*
- *decentralizované vlastnictví a spekulace s pozemky*

Suburban downtown v Houstonu

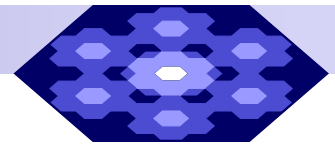

Suburbanizace v ČR: sídelní kaše

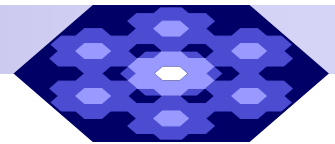
Vývojová stádia měst

	Předindustriální město	Industriální město	Post-industriální město
Velikost (počet obyvatel)	Maximálně 250 000 obyvatel (většinou však méně než 100 000)	Prudký populační růst v důsledku technologických (prac. příležitosti) a sociálních (zrušení nevolnictví) změn – vznikají milionová města	Stagnace růstu obyvatelstva

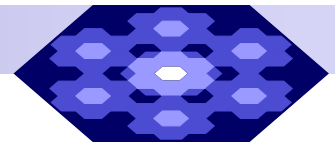
Vývojová stádia měst

	Předindustriální město	Industriální město	Post-industriální město
Geografický význam	Místní, lokální (obchodní centrum pro nejbližší okolí)	Regionální nebo národní	Globální (integrace do mezinárodní dělby práce)

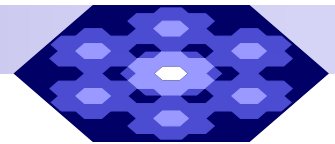
Vývojová stádia měst

	Předindustriální město	Industriální město	Post-industriální město
Fyzická struktura	Hustá, kompaktní zástavba uzavřená v hradebním systému	Bourání opevnění a s ním souvisící rozvolňování měst – úpadek center, rozvoj příměstských částí	Rozvolněné město, revitalizace center

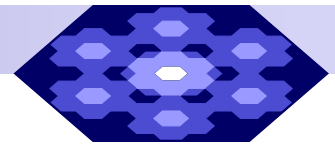
Vývojová stádia měst

	Předindustriální město	Industriální město	Post-industriální město
Funkční struktura	Smišená – dům má funkci obytnou i výrobní	Monofunkční zónování – obytné, dělnické, průmyslové části	Decentralizace výroby a obchodu, centralizace služeb, řídicích funkcí a kultury

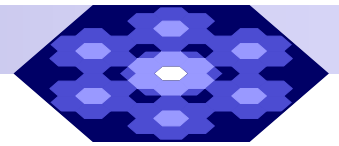
Vývojová stádia měst

	Předindustriální město	Industriální město	Post-industriální město
Sociální struktura	Prestiž jednotlivých společenských vrstev klesá postupně od centra (nejbohatší měšťané, aristokracie, duchovenstvo, vzdělanci...) k okraji města (chudina, otroci...)	Posilování středních vrstev na předměstí, centrální hierarchie se mění v sektorovou	Postupná polarizace, resp. opačná centralizace – okraje movitější vrstvy, střed chudší vrstvy

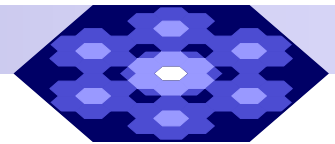
Vývojová stádia měst

	Předindustriální město	Industriální město	Post-industriální město
Ekonomická funkce	Centrum zemědělské, řemeslnické výroby a obchodu	Průmysl (vznikala nová města okolo center průmyslu), strojírenství, doprava	Řídící funkce, služby (finanční, poradenské, reklamní, telekomunikační...)

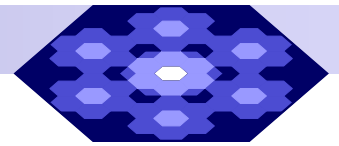
Vývojová stádia měst

	Předindustriální město	Industriální město	Post-industriální město
Politická funkce	Nezávislost na šlechtě (obyvatelé měst většinou nebyli nevolníci)	Hierarchie státní správy	Potlačování politické role ekonomickými faktory

Vývoj sídelních systémů

- ***předindustriální fáze (fáze městských jader – statická)***
 - *sídla malé velikosti, největší města cca 100 000 obyv.*
 - *pěší doprava, koňské povozy*
 - *důležité přírodní podmínky*
 - *kompaktní forma, bez diferenciací funkcí*
- ***průmyslová fáze (fáze urbanizace – dynamická)***
 - *rozvoj průmyslu a dopravy, vazba na zdroje surovin*
 - *vícestupňová hierarchie sídel*
 - *dělbá funkcí uvnitř města*
- ***postindustriální fáze (organická)***
 - *suburbanizace, zvětšování plochy města*
 - *komerční aktivity mimo centrum (hlavní dopravní tahy)*
 - *složité městské systémy, někdy až nekontrolovatelný vývoj*

Shrnutí (otázky do diskuse)

- *pūdorys a struktura většiny našich měst je určena středověkým základem*
- *urbanizaci a suburbanizaci nezkoumáme pouze z pohledu migrací, přichází ke změnám celé společnosti*
- *v postindustriální společnosti řešíme nové otázky sídelních systémů; zejména ekologii, udržitelnost smart technologie apod.*
- *vývoj našich měst kopíruje s určitým zpožděním vývoj měst v západní Evropě; je to tak dobře, resp. bude tomu tak i v budoucnosti?*
- *jak se komercializace a tržní principy odrážejí v aktuálním vývoji našich a světových měst?*